

VERSLAG

OVER HET

BESTUER EN DEN TOESTAND DER ZAKEN

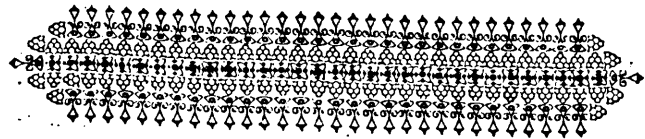
VAN DE STAD

TERMOED.

DOOR HET KOLLEGIE VAN BURGEMEESTER EN SCHEPENEN
AEN DEN GEMEENTE-RAED, IN ZYNE OPENBARE ZITTING VAN DEN
5° OCTOBER 1846 VOORGEDRAGEN.

De Turnhout,
BY BREPOLS EN DIERCKX ZOON.

Myne Heeren!

Overeenkomstig de bepalingen van art. 70 der gemeente wet, hebben wy de eer UED. ons jaerlyksch verslag over het bestuer en den toestand der zaken dezer stad te doen.

Personeel der administratie.

Sedert ons laetste verslag, en wel op den 28^a october jl., heeft er ingevolge de wet eene algemeene kiezing tot de vernieuwing der helft van den gemeente raad plaets gehad. De aftredende leden waren de heeren : J. F. Noten, H. P. Mermans, J. J. Nuyens, J. B. Joosen, J. B. Straelen en J. B. Van Aken. Alle zyn, uytgenomen den heer J. B. Straelen, die door den heer P. Diels is vervangen, herkozen geworden. Ook heeft het ZyneMajesteyt behaegd van den heer schepen Noten, by zyn besluyt van 22 december ll., in deszelfs hoedanigheyt te hernoemen.

Gemeente ambtenaren.

De veranderingen welke in het personeel der gemeente ambtenaren hebben plaets gehad, zyn de volgende, te weten :

Den heer J. J. Liebrechts, gewezen ontvanger van het octrooi, is als gemeente ontvanger, in vervanging van den heer J. Swaan, demissionaris, genoemd geworden.

Den heer J. B. Wouters, die het verledene jaer als hoofdambten van het octrooi was genoemd geworden, heeft den voormelden heer Liebrechts, als ontvanger van hetzelfde octrooi, vervangen, terwyl den heer L. U. Verlinden, in zyne plaets is genoemd.

Verders zyn nog benoemd geworden : de heeren J. R. Snickers, als doctor van den armen in de plaets van den heer doctor Smagge, die zyn ontslag heeft gegeven, G. Tyriard, als ondermeester in de

school van den heer H. Verschuëren, alsmede den genaemden Jos. Van Geulen, als stads-pompier, in vervanging van J. De Volder, welken deze stad heeft verlaten.

Ook is den heer Jos. De Croon, als opzichter wegens het onderhouden en verbeteren der huertwegen, aengesteld geworden.

Stadsschriften.

Wegens de stadsschriften, moeten wy omtrent hetzelfde dat wy in ons vorig verslag hebben gezegd, herhalen. Nogtans zyn al de losse archiven, die tot de regering van de aertshertogen Albertus en Isabella behooren, dit jaer byeen verzameld, en met behoorlyke opschriften voorzien. Men zal met de andere, zoohaest dat het groot werk, dat men voor de opneming der bevolking, de landelyke en nywerheidsstatistieken, heeft voorgeschreyen, zal voltooyd zyn, ook by tyd stippen, met de regeringen van iederen hertog of gouverneur generaal dezès lands in aendacht te nemen, doen byeen verzamelen en rangschikken. Dezelve zullen door die bewerking de opzoekingen merkelyk vergemakken, en derzelver inhoud zal alsdan veel beter tot oplyf-tering der plaatselyke en landelyke geschiedenis, door de liefhebbers kunnen worden benuttigd. Ook hebben wy de overtuiging, dat, wanneer er aen onzen eersten klerk eene ledige uer overblyft, hy deze aen de archiven zal toewyden.

Gemeente reglementen.

Het door den gemeente raed in 1843 aengenomen reglement en tarief van het stedelyk octrooi, is op den 14ⁿ january ll. door den Koning goedgekeurd geworden, en sedert den 1ⁿ maart jl. in zwang gesteld. — Dit reglement en tarief, doet reeds zoo als men hier later wegens de stads inkomsten doet opmerken, zyn bedoeld uytwerksel.

In den loop van het toekomende jaer zullen wy trachten aen de beraedslaging van den Gemeente Raed voor te dragen een ontwerp wegens de wyziging van eenige stads reglementen, namelyk wegens de te heffene marktelden.

Burgerlyken stand.

De registers van den burgerlyken stand worden by volharding met al de zorgen en nauwkeurigheid, die hunne belangrykheid vordert, gehouden, en de bestaende wetsbepalingen op dit stuk worden stiptelyk nagegaen.

Hierna geven wy den vergelykings staet van den loop des burgerlyken stands, tusschen de jaren 1845 en 1844.

JAER.	GEDOORTEN.	OVERLYDENS.	HUWELYKEN.	ECHTSCH.
1845.	431	432	103	»
1844.	463	373	116	»
Verschil in meer	»	59	»	»
in min	32	»	13	»

Kieslysten.

De kieslysten over de jaren 1846 en 1845, geven by vergelyking den volgenden uytslag op :

JAER.	KIEZERS VOOR DE FORMING		
	der wetgev. kamers.	van den provinciaelen raed.	van den gemeente raed.
1846	156	141	304
1845	152	140	314
Verschil in meer	4	1	»
in min	»	»	10

Deze lysten hebben geene aenleyding tot reclamen gegeven.

Lyst der jury.

De naemlyst der personen die in onze stad als jury kunnen worden geroepen, belooft voor dit jaer ten getalle van 49, en in het afgelopen jaer was hetzelfde 48.

Bevolking.

Zoo als wy in ons vorig verslag hebben gezegd, hadden wy ingevolge den omzendbrief van den heer Gouverneur dd. 14 january 1845, al de bestaende huizen en wooningen in deze stad en derzelver omtrek doen nummeren, ten eynde de bevolking met nauwkeurigheid te kunnen doen opnemen. — Sedert is dezelve ten gevolge van uwe beslissing dd. 22 october 1845, en ten eynde de behoefte der inwooneren, die genoodzaekt zyn van eenen onderstand aen het arbbestuer te vragen, beter te kennen, opgenomen. — Uyt die gedane bewerking blykt het dat onze bevolking 13,989 zielen tellt.

Nog in den loop van deze maand zal er overeenkomstig de bevelen van het Staetsbestuer, eene algemeene opneming der bevolking met veel andere statistieke opgaven, het geheel koningryk door, plaats hebben.

Wy verhoppen het toekomende jaer de eer te hebben van u den uyt- slag, aengaende onze stad, in ons verslag te mogen bekend maken.

Gemeente comptabiliteyt. — Inkomsten.

Het is den Gemeente Raed bewust, dat de stedelyke belastingen gekend onder den naem van octrooi, de byzonderste inkomsten der stad uytmaken. Dezelfs administratie verdient derhalve ook eene belangryke en aenhoudende zorg. Ook trachten wy steeds alle inlich-

tingen in te winnen om den sluykhandel tegen te gaen, alsmede om den dienst der beamtten met vrucht te bezigen, dewyl de onophoudelyke hewaekzaamheid de opbrengsten moet toeverzekeren. De stadskas heeft ook sedert het in zwang stellen van het hiervoor aengehaeld reglement en tarief gevoelyk gewonnen.

Het opgemeld octrooi heeft in 1845 netto opgebracht
en in 1844

	fr. 46,192-81
	» 41,640-70

	fr. 4,532-11
En gedurende de negen eerste maanden van 1845, tydens dat het oud reglement zyn werking had	fr. 52,514-97
terwyl de negen eerste maanden van dit jaer, ten gevolge van het nieuw reglement, hebben opgebracht	» 56,796-52

	fr. 4,281-53
De andere inkomsten der stad verminderen jaerlyks.	

Begrooting van 1846.

De stedelyke begrooting voor het loopende dienstjaer 1846, is door de bestendige Deputatie van den Provincialen Raed, in zyne zitting van den 16^e january jl. vastgesteld, te weten:

De ontvangsten op	fr. 104,236-87
De uytgaven op	» 93,859-24

En het overschot op	fr. 8,377-63
Op welke laetste som den Raed in den loop dezes jaers reeds zes verschillende credieten, bedragende zamen fr. 8,283-64 heeft geopend en welke door de voormelde Deputatie zyn goedgekeurd.	

Lasten en schulden.

Door de afleggingen die er vroeger en in het loopende jaer op de gevestigde schuld hebben plaets gehad, bedraegt dezelve nog slechts

	fr. 62,084-65
--	---------------

In 1834 hebroeg dezelve fr. 75,981-29	
De in 1819 en 1823 geliquideerde eyschbare schuld ten jaerlykschen interest van 3 % bedroeg	fr. 107,707-80
Hier op is er tot heden toe afgelegd geworden de som van	» 87,590-43

Dus blyft er van deze schuld nog	fr. 20,517-46
	Zegge fr. 20,517-46

Totaal der lasten en schulden die nog ten laste der stad blyven bestaen	fr. 82,402-09
---	---------------

Leeningen.

Daer het delven van den zytak der Kempische Vaert op onze stad, een groot getal onzer behoeftigen in het verledene en het loopende jaer werk heeft verschaft, die anders door het bureel van weldadigheid hadden moeten worden ondersteund, zyn wy door het bekomen

van de som van fr. 10,000, welke het Gouvernement aen de stad by koninglyk besluit van 22 december ll. zonder interest heeft voorgeschooten en die ons zeer te nutte is geweest, tot lieden toe nog niet genoodzaekt geworden om de som van fr. 20,000 waertoe wy bemagtigd waren, ter leening op te nemen. — Wy durven verhoppen dat het gemeld Gouvernement, ten aanzien van stads ongunstigen toestand ook eene merkelyke som zal kwyttschelden.

Doch het is te voorzien dat, en wel namelyk indien er dit jaer geene andere openbare werken dan het daerstellen van eenen steenweg op Moll in de Kempen worden uytgevoerd, wy gedwongen zullen zyn om van de opgemelde bemagtiging gebruik te maken, en gemelde som op interest te zullen moeten leenen.

Financiële gesteltenis.

Niet tegenstaende dat de stad, alzo men hier voren heeft kunnen bemerken, met geene zware schulden is belast, blyft deszelfs toestand steeds ongunstig, vermits denzelven buyten het octrooi weynig eygene inkomsten heeft, en dat men byna het $\frac{2}{3}$ van den opbrengst van het gezegd octrooi, voor verplichtende onderstanden ten behoeve onzer behoeftige volksklas, zoo aen het bureel van weldadigheid, aen de godshuizen, het bedelaers werkhuis als aen vreemde hospitalen moet uytkeeren. De gemelde onderstanden, die van jaer tot jaer bezwaerlyker worden, beletten ook dikwyls dat men de noodzakelykste en nuttigste werken, voor het algemeen welzyn der stad, tot eene betere toekomst moet uytstellen.

Liefdadige gestichten. — Bureel van weldadigheid.

De leden dezer administratie verdienen by voortduring den grootsten lof en onderscheyden zich steeds door aenhoudenden yver, menschlievendheid en neerstigheid in het uytoefenen hunner functien die jaerlyks, door de aengroeying der arme volksklas, moevelyker worden.

Wy hadden gehoopt dat er van de fr. 33,158-20, die den Raed tot onderstand voor het bureel alleen had toegestaan, en welke, vereenigd met deszelfs inkomsten, eene ruyme som zoude hebben nagelaten, en hier door met de vorige gewoone bydrage van fr. 18,000— het toekomende jaer zoude kunnen hebben voorzien in de behoeften van het bestuur. Doch onze voorziening, die gestaefd konde worden doordien dat er eene menigte van onze behoeftigen aen de delving der Kempische Vaert langen tyd werk zoude hebben gevonden, alsook door het bezigen van andere min bewame en bejaerde werklieden tot het onderhouden der buertwegen, heeft zich echter niet mogen verwezenlyken.

De mislukking van de aerdappelen in het verledene jaer, die gewoonlyk het voornamste voedsel van den armen uytmaken, daer bygevoegd deszelfs gevolg, namelyk de duerte van het brood en den opslag der kostgelden van de bestedingen en der zinneloozen, welkers getal verschrikkelyk van jaer tot jaer vermeerderd, is er de oorzaak van; want indien wy het geluk niet hadden gehad van onze behoeftigen aen de gemelde Vaert te kunnen doen bezigen, dan zoude ons

deze in eenen stand hebben gebragt, waervan wy thans de noodlottige gevolgen gelukkiglyk niet moeten bekend maken. Ook moeten wy hulde aan het Gouvernement bewyzen, voor de maetregelen die het zelve ten der verzachting en ondersteuning der arme volksklas heeft genomen.

Overigens mogen wy alle vertrouwen in ons Armbestuer stellen, en twyfelen geenzins of hetzelfde zal steeds betrachten om de stad zoo min mogelyk met geldelyke aenvragen te bezwaren.

Burgertyke Godshuysen.

De bestiering der Godshuysen verdient ook by aenhouding eene dankbare en lofwaardige melding.

Wy durven verhopē dat den buytengewoonen onderstand van fr. 3,918-53 die den Raed dit jaer, voor de weezenhuysen dezer stad heeft toegestaan, deze gestichten in staet zal stellen om hunne schulden te betalen, en hen tevens op eenen effen voet zal brengen.

Ook vertrouwen wy, dat de opgemelde bestiering het haer tot eene eer zal rekenen, van het zoo ver te kunnen brengen, dat de gestichten aan hunne zorg aenbevolen, in het vervolg met hunne eygene middelen zullen kunnen bestaan en bloeyen.

Bedelaers werkhuis.

Het getal bedelaers die de stad te Hoogstraten heeft te onderhouden, is zoo als wy het hadden gevreesd, merkelyk vermeerderd. Dit getal beliep op 1° july jl. tot 27 en op hetzelfde tydstip in 1843 tot 12. — Wy zullen ook verpligt zyn hiervoor een aenvullings crediet te vragen, aengezien de hier voor toegestane som ontoereykend zal wezen.

Openbaer onderwys.

Er hebben geene veranderingen in het onderwyzend noch in het besturend personeel der lagere hoofdschool plaats gehad. Deze inrigting voldoet ook ten volle aan het doel dat men er van heeft verwacht.

De onderwyzers in dezelve leggen hun ook byzonder toe, om aen de leerlingen de zeer noodige grondregels der vlaemsche en fransche talen en van de andere wetenschappen in te boezemen, ten eynde aen den leerling, na dat hy de grondige regels kent, dat gemak te geven, van tot de gevorderdste studien op te klimmen en zich te doen onderscheyden. Ook worden er al de verschillende vakken van het hoog lager onderwys, trapsgewys, by afwisseling en naer mate van de vermogens des leerlings onderwezen; dusdanig dat de leerling in de gemelde school aengenomen, tot eene nuttige en merkelyke bevoordering voor onze jongheyd zal strekken.

En ofschoon, de stad tot nu toe deze school, buyten de toelage der fr. 3000-» welke het Gouvernement hier voor jaerlyks toekent, behalve de levering der lokalen, nog met geldelyke onderstanden moet ondersteunen, hopen wy evenwel dat zy wel eens zonder geldelyke bydrage van wege de stad, zal kunnen bestaan en bloeyen.

Onze andere lagere gemeente scholen, bestaende uyt de stads armen school, de school van den heer H. Verschueren, die te Oud-

Turnhout, te Severdonck en te Schoonbroeck, worden dagelyks meer en meer bygewoond. Al de onderwyzers trachten door eene goede en godsdienstige leerwyze de leerzucht hunner scholieren op te wekken, ten eynde deze eens nuttige leden in de verschillende standen van de maetschappy kunnen worden.

Dezelfde scholen zyn thans ook van de benooidige meubelen voorzien, en wy hebben dit jaer ook nog voor die te Oud-Turnhout een volledig tientallig stelsel van maten aengekocht. Aen die te Severdonck zullen wy hetzelfde in het toekomende jaer bezorgen.

Ook wordt er niet alleen in de stads armen school, maer in al de voorgenoemde, het onderwys aen de regthebbende kinderen verschaft, en men betracht ten vollen aen het doel der wet te beantwoorden.

Verders verdienen de byzondere alsmede de zondagscholen, eene loffelyke melding, en alle voldoen by voortduring aen het doel dat strekt out een behoorlyk onderwys en opvoeding aen de jongheyd te geven.

Wy kunnen ook niet genoeg den belangloozen yver pryzen van onze achtbare Geestelyken, alsmede dien der persoonen welke aen de bestiering en het onderwys van de zondagscholen toehooren.

Middelbaer onderwys.

Het geestelyk genootschap, dat het kollegie van wylen den heer De Nef heeft voortgezet, beantwoordt met onderscheydenheid aen het ons voorgestelde doel. Het gemeld kollegie wordt door meer dan 140 studenten bygewoond, onder dewelke men 85 vreemdelingen telt, die alle by de burgeren in den kost zynde, jaerlyks eene merkelyke som in de plaats brengen. Buyten en behalve dat dit kollegie een groot voordeel aen de plaats toebrengt, is het ook van een allergrootste nut voor de kinderen van onze weynig bemiddelde burgeren, welkers kinderen thans even als die van de best gegoede, een uytgebreyd onderwys kunnen bekomen, en van hetwelk zy anders zekerlyk zoude moeten afzien, doordien den stand hunner ouderen geene groote geldelyke opofferingen veroorloofd.

Overigens zyn wy nog altoos in afwachting, dat de bevoegde overheyd, de besluyten, die den Raed het verledene jaer tot het behouden van het opgemeld kollegie heeft genomen, zal goedkeuren.

Teekenschool.

De zilveren medailles, die wy nu sedert vier jaren van het Gouvernement ontvangen voor de leerlingen der teekenschool, die zich het meest onderscheyden, veroorzaken by voortduring een byzonder goed uytwerksel en verwekken eenen nayver. Sedert dat deze school in onze stad bestaet, kan men zeggen dat het getal der goede ambachtslieden merkelyk is vermeerderd. De gemelde teekenschool wordt gewoonlyk door omtrent de 150 leerlingen bygewoond, die in het algemeen veel voortgang doen.

Openbare gezondheids gestellenis.

De openbare gezondheids gestellenis is in onze stad, behalve dat er sedert eenigen tyd eene thiphoidē koorts heerscht en welke weynige slagtoffers maect, zeer voldoende

Policie, justicie en gevangenhuyzen.

Den heer Burgemeester, als het hoofd der policie, wendt by aenhoudenheid alles aen, om de hout- en strooysel dieftens, die sedert eenige jaren merkelyk vergroot waren, te doen beletten.

Hy belast ook dikwyls den heer Commissaris van Policie om den dienst der veldwachters zamen te voegen, en weder dan te veranderen, opdat men dezelve zoo gemakkellyk niet zoude kunnen bespieden. Ook heeft hy dit jaer menigwerf eenige nachtwakers met de veldwachters des nachts de velden doen doorkruyssen, en heymelyke lagen doen houden, daer waer men vermoedde dat er veldvruchten zoude kunnen worden gestolen. Bovendien heeft den voornoemden heer Burgemeester aen al de beambten met de policie belast een dagboek doen houden, waer in zy hunne dagelyksche diensten moeten inschryven en welke zy ook van tyd tot tyd moeten vertoonen, ten eynde aen hen naer gelang der zaken zyne opmerkingen bekend te maken, hen te berispen of zyne te vredenheyd te betuygen.

Overigens zoude hy zich gelukkig achten indien hy zyn voorgesteld doel mogt bereyken, en de eygendoms schendingen, die zekerlyk moeylyk in eene groote gemeente als Turnhout, die wel den omtrek van 4 dorpen bevat, daerby gevoegd zyne groote arme volksklas, zyn te beteugelen, zoo veel mogelyk te doen verminderen.

Justicie.

Door het doen nakomen van de policiele reglementen, zonder ze echter bezwarend te maken, alsmede door de meerdere en onophoudelyke wackzaamheyd die de veldwachters aen den dag hebben gelegd, zyn er in 1845 in onze gemeente 219 personen door de regtbank van enkele policie gevonnisd geworden. In 1844 beliep dit getal op 215 en in 1843 slechts 160.

Gevangenhuyzen.

Den dienst der gevangenhuyzen wordt by volharding op eene zeer voldoende wyze verrigt.

Verlichting.

De verlichting der stad die zekerlyk nog te verlangen overlaet, is echter sedert eenige jaren merkelyk verbeterd, doch den ongunstigen financielen toestand gebiedt ons, van jaerlyks en niet in eens, hier voor merkelyke sommen uyt te geven. Behalve dat het getal der reverbeers in 1845 met vier is verhoogd, hebben wy er dit jaer nog vier andere aengekocht, dewelke ook zullen worden geplaatst alwaer zy het meeste noodig zyn.

Brandspuyten.

Het strekt ons tot een waer genoeg van te kunnen zeggen dat wy sedert ons laatste verslag geene brandrampen te betreuren hebben gehad; alsmede dat er in den dienst der pompiers by voortdoring

veel orde en regeltucht blyft heerschen. De pompiers worden ook dagelyks meer en meer schrander in hunne theorie. Ook zyn onze brandspuyten in goeden staet alsmede het daerby vereyscht materieel, dat dit jaer nog met eene reddings ladder en riemen is vermeerderd.

Publieke magt.

De bewerkingen wegens de uytvoering der wetten over de nationale militie worden altyd met nauwkeurigheid nagegaen. Er zyn dry reclamatiën van beroep by de bestendige Deputatie van den provincialen Raed geschied.

Het contingent voor onze stad, dat voor 1845 op 52 was bepaeld, is voor het loopende jaer het zelfde gebleven. — Het getal der ingeschrevene lotelingen, dat in 1843 op 124 beliep, is dit jaer 150 geweest. Er zyn geene wederspanningen geweest.

Gemeente werken. — Bouwingen.

Daer de Deputatie van den provincialen raed, het gevraagd crediet van fr. 4,600-» dat den Raed voor het verbeteren van stads eygendommen had gestemd, in de begrooting van 1846 heeft verminderd en op fr. 600-» heeft gebragt, hebben wy ons, buyten de voortzetting der bouwing van een gedeelte muer aen het gemeente kerkhof, by den gewoonen onderhoud der stads gebouwen moeten bepalen. Wy zullen derhalve, en om het aengekocht huys van den heer P. Wouters, in de Warandstract, tot zyne bestemming te kunnen brengen, verpligt zyn andermaal hier voor een toereykend crediet te vragen.

Stadsputten en pompen.

Onze stads pompen zyn alle in eenen voldoende staet. En behalve dat wy dit jaer op den stads bornput in de Herenthalsche stract eene pomp hebben doen plaetsen, zyn wy ook voornemens van in den loop van het toekomende jaer den bornput in de Otterstract door eene pomp te doen vervangen.

Bruggen en goten.

Buyten de verbeteringen die wy aen de bruggen op den ouden- en Schuerhoven dyk, te Schoonbroeck en te Corsendonck hebben doen uytvoeren, hebben wy ook eenige nieuwe houten goten doen plaetsen; alwaer zy het meest noodig waren. Het groot getal bruggen en goten dat jaerlyks vermeerderd en die de stad heeft te onderhouden, veroorzaekt, wel is waer, nog al eene aanzienlyke uytgaef. Doch men mag ook niet uyt het oog verliezen, dat de gebrekkelyke bouwing van vele onzer steene bruggen hier veel aenleyding toe geven. De gemelde en onvermydelyke uytgaven zullen ook naer gelang dat den landbouw uythreydt, en hoe meer dat men vage gronden opbreekt, vergrooten.

Het was ook wenschelyk dat er een crediet werd toegestaan, om eenige verbeteringen aen de twee riolen op de groote Merkt te doen toebrengen, ten eynde die hinderpalen weg te nemen die den spoedigen afloop der waters aldaer belemmeren.

Beplantingen.

In ons laetste verslag zegden wy, dat de stad sedert eenige jaren, by gebrek aan credieten, weynige beplantingen had gedaen; dat er nog verschillende wegen konden worden beplant, en dat het ook te wenschen zoude zyn, dat den Gemeente Raed in de opvolgende jaren hiervoor een grooter crediet toestond. Ook dat het besteden van eenige gelden voor de stads beplantingen, behalve dat men hiermede een eenige behoefstigen werk zoude kunnen verschaffen, de wegen zouden verfraeyen, en bovendien dat de stad van de hier voor uytgegevene sommen eenen goeden interest konde verhopē, en alzoo na eenige jaren door de jaerlykse beplantingen hare inkomsten zoude zien vergrooten.

Doch door de aanvragen van de verschillende gestichten van weldadigheyd tot het bekomen van groote sommen tot onderstand, heeft men oogenblikkelyk hiervan moeten afzien, en voor de beplantingen meer eene kleyne som kunnen toestaen. Wy vermeenen echter onze gevoelens over dit punt te moeten herhalen, en zullen ook om eener aenvang met onze voorgenomene beplantingen te kunnen nemen, hiervoor een grooter crediet voorstellen.

Rivieren en waterloopen.

De kuysching der rivieren en waterloopen is dit jaer door het droog weder tamelyk goed geschied. Doch het is waerlyk te bejammeren dat men hiervan het algemeen nut niet genoegzaam schynt te begrypen, en dat men de kuysching en ruyming der rivieren en waterloopen, om zoo te zeggen, altoos onder bedreyging, van *ex officio* voor hen te werken, moet verkrygen. Het grootste gedeelte der belanghebbenden, de sommige om dat het eenige dagen meer werkens vergt, beschouwen de verbeteringen welke men aan den afloop der waters wil toebrengen, al te bezwarend, zelfs nutteloos; terwyl andere, om eenige daggelden te besparen, de eerstgenoemde in hunne gedachten staven; en daerdoor de te doene bewerkingen mede helpen verlammen. Zelfs ondervindt men gewoonlyk dat men datgene wat er over dit punt in het algemeen belang wordt voorgeschreven, voor willekeurigheid aanziet.

Ook zoude het te wenschen zyn dat het Provinciael- of het Staetsbestuur maetregelen nam om de rivieren en waterloopen te doen verbreden en verdiepen. Dezelve zyn alle, niet alleen in onze gemeente, maer in geheel de Kempen te smal en ontoereykend geworden, doordien dat de menigvuldige opbrekingen van heyden, aan dezelve meer dan het drydubbel van het water dan voor dezen doen dragen. Door hunne smalle veroorzaken zy ook derhalve dikwyls overstromingen tot groot naadeel der aengelanden.

Buyten en behalve dat de overstromingen het meest op de beste en langbehouwde gronden geschieden, bestaen er in onze gemeente even als in andere, nog eene menigte gronden voor den landbouw vatbaer, die thans door hunne leege ligging en gebrek aan voldoende afwatering tot moeras- of turfvelden blyven verwezen, en gevolgentlyk weynig voordeel aan het land, noch merkelyk nut voor het volk kunnen opbrengen.

Overigens zoude het ook ons dunkenste verlangen zyn dat er eenige wyzigingen aan het reglement op de policie der onbevaerbare noch

vloothare wateren werden toegebracht, namelyk opzigtens de tydstoppen derzelve jaerlykse ruyming, welkers bepaling aan de bevoegdheyd der gemeente-besturen alleen zoude moeten worden overgelaten.

En eyndelyk dat men eene strengere waekzaamheyd over de watermolens en andere sluyzen van fabrieken op de rivieren gevestigd, die in het algemeen veel naadeel aan de afwateringen-toebereyding, deed uytoefenen, alsmede dat de verificatie der pegels van de sluyzen, staende op de rivieren de Aa en de Wamp, met bepaling van derzelve hoogtens, welke nog geene plaets heeft gehad, kortelings geschiedde.

Laudbouw.

Den landbouw blyft steeds door de hooge pryzen der granen bloeyen, en daer de genegenheyd tot denzelven meer aangroeyt, wordt hy ook jaerlyks meer uytgebreyd.

Den zytak der Kempische Vaert, welke wy op onze stad hebben bekomen, en die sedert eenige dagen bevaerbaer is, zal zekerlyk den landbouw door den aenvoer van kalk en andere mestspeciën, die men thans aan voordeelige pryzen denkt te zullen kunnen verkrygen, merkelyk bevorderen en doen uytbreiden.

Boven het voordeel welk den akkerbouw hierdoor zal winnen, zal denzelven aan onze omstreken nog in korte jaren eene geheele herschepping bezorgen.

Alhoewel dat den landbouw alhier en in deze omstreken sedert eenige jaren veel voortgang heeft gemaekt, is hy evenwel nog voor veel verbeteringen vatbaer.

Thans dat wy eene Vaert hebben bekomen, en in het toekomstige jaer eenen steenweg op Moll zullen hebben, die wy hopen nog met andere zal opgevolgd worden, zal den aenvoer van alle soorten van mesten gemakkeliker worden, en derzelve aankoop ook meer in het bereyk der middelen van den gemeenen landbouwer vallen.

Derhalve durven wy ook vertrouwen, dat de reeds bekomene communicatie eene gansche omkeering zullen te weeg brengen, en dat het vooroordeel van eene menigte van onze landbouwers, die tot nu toe alle nieuwigheden, opzigtens het bearbeyden, bezaeyen en beplanten der gronden, schadelyk achten, en aan het oude stelsel, omdat het minder arbeid en verschotten vergt, verkleefd zyn gebleven, zal verdwynen. Zelfs dat deze in tegendeel de landbehouwing die men in andere streken van het ryk met een goed gevolg heeft aangenomen, en welke alhoewel zy meerdere armen en tydelyke verschotten vereyscht, tot voorbeeld zullen aennemen en volgen.

Mogten wy hierover in onze hoop niet te leur worden gesteld, dan zouden wy kunnen voorzeggen dat er nog in korte jaren in de Kempen duyzende armen meerder dan nu tot de bewerking der gronden zouden worden gebezigd. Ook was het wenschelyk, dat de werken der kunstwaterbeemden die men nu voor rekening van het Gouvernement in omliggende gemeenten is makende, aan de verwachting voldeden, om redenen, dat den goeden uytslag van dezelve, verschillende byzonderlingen tot navolging zouden aanprikken, en ook allengskens eene teelt van rundvee zoude kunnen verwekken. En was men zoo gelukkig, van eene aanzienlyke aenkweking van hoornevee in de Kempen te verkrygen, die boven de voordeelen, die deze aan de aenkwekers zoude geven, ook eene groote hoeveelhede mest zoude bybrengen,

dan zoude het niet te verwonderen zyn dat men een dag, de opbrengsten der Kempische gronden met die van een groot gedeelte van de Vlaenders vergeleek.

Nyverheyd en koophandel.

Den kwynenden staet waerin onze tykfabricken, den voornaemsten nyverheydstak dezer stad, sedert eenige jaren verkeert, is door de geschillen over de inkomende regten die Belgien met Holland heeft gehad, nog merkelyk verergerd, en het is te vreezen, dat de genoemde fabricken, welke steeds beroemd waren en vele huysgezinnen een bestaan opleverden, gansch te niet zullen gaen. De vreedme uytwegen die niet dan by middel van voordeelige handelstraktaten met de naburige en andere landen kunnen worden wedergekrege, zyn alleen in staet om ze wederom eenigzins op te beuren.

De kanten, die meest door de vrouwen en dochters van wevers worden bewerkt en welke sedert eenige jaren redelyk goed werden verkocht en daer door de tykfabricken nog eenigzins hadden ondersteund, worden thans zoo veel niet meer naar Frankryk uytgevoerd, en derzelver gebruyk is ook verminderd.

Het ware te wenschen, dat dewyl men weynige hoop heeft, noch goed vooruytzig voor de tykfabrikatie kan ontwaren, dat de bestaende tykwevers, welke van dag tot dag by gebrek aen werk, door den bureel van weldadigheyd meer en meer worden ondersteund, hunne kinderen meerder op den landbouw, die hier veel armen te kort heeft, deden toeleggen. Met dit te doen, zouden zy eenen grooten dienst aen de stad en aen het land bewyzen; en behalve dat zy thans de inkomsten van de stad en van het gezegd bureel uytpuiten, zouden zy in plaets van aen hunne kinderen een ambacht aen te leeren, dat hun weynig welvaert doet verhoppen, hen tot eenen staet opkweeken die hun de noodige behoeften kan toeverzekeren, te meer, daer nu byna alle onze landbouwers verpligt zyn Noordbrabanders voor dienstboden te nemen.

Onze dry fabrieken van gekleurd papier etc. etc., die een groot getal werklieden bezigen, hebben ook door het opgemeld geschil dat met Holland heeft bestaan, veel geleden. Hetzelve is ook zeer gevoelig geweest voor onze fabrikanten van siamoisen en kotonnetten, die alhoewel moeyelyk, tegen hunne mededingers van Vlaenderen blyven werken. Verders schynen onze huydevetteryen meer belangryker te worden. Ook blyft de zoutziedery omtrent dezelve verzendingen behouden; en het is te hopen, dat de twee alhier in 1845 opgerigte zeepeziederyen, die voor hun begin goeden voortgang doen, nog belangryker zullen worden.

Wat den koophandel aengaet, dezen verminderd jaerlyks. Onze stad die voor de staetsverandering van 1830, als de stapelplaats van Noord-Brabant konde worden aenzien, heeft om zoo te zeggen alle verzendingen in die streek verloren. — En den handel met de zuyder Kempen, welker bewooners voortyds hunne benooidige waren meest alle hier kwamen aenkoopen, verminderd ook gevoelyk. — Denzelven is door de gemakkelijcke communicatie die dat oord met de andere steden des lands heeft verkregen, voor een groot gedeelte verplacet geworden; dusdanig dat, indien wy met geen en steenweg op Tilburg worden begunstigd, of dat de Kempische Vaert hem niet eenigzins opbeurt, wy deszels verval ongelukkiglyk alle jaren meer en meer zullen hebben te betreuren.

Ter slotte, myne heeren, leggen wy ter tafel tot UE, narigt, ingevolgeden zin der gemeente wet, het door ons opgemaekt ontwerp van de stedelyke begrooting voor 1847, hetwelk wy aen uwe beraming onderwerpen.

Aldus gedaen en voorgelezen in de openbare zitting van den Gemeente Raed der stad Turnhout, datum als boven.

Ter ordonnantie :

Den Secretaris,
J. J. D. CAPET.

Den Burgemeester,

J. A. A. DIERCKX.

